



FOLKETINGET
RIGSREVISIONEN

November 2026

Rigsrevisionens notat om
beretning om

Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS

Opfølgning i sagen om Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS (beretning nr. 15/2022)

16. oktober 2026

RN 709/26

I. Baggrund og konklusion

1. Rigsrevisionen følger i dette notat op på sagen om Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS, som blev indledt med en beretning i 2023. Opfølgningen sker med henblik på at vurdere, om de initiativer, som ministrene stillede Statsrevisorerne i udsigt i lyset af Statsrevisorerne bemærkninger og Rigsrevisionens beretning, er gennemført. Vi har tidligere behandlet sagen i notater til Statsrevisorerne af 27. juli 2023 og 1. oktober 2024.

2. Formålet med beretningen var at vurdere, om Miljøministeriet og Forsvarsministeriet havde haft en tilfredsstillende indsats mod PFAS i perioden 2007-2021.

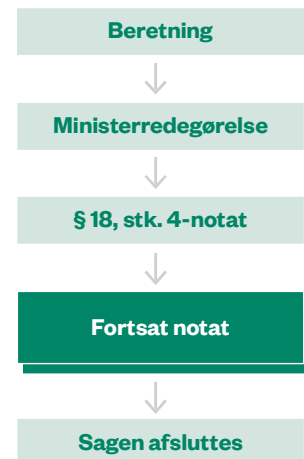
3. Da Statsrevisorerne behandlede beretningen, kritiserede de Miljøministeriets og Forsvarsministeriets indsats mod PFAS for at have været så utilstrækkelig og langsommelig, at miljøet og danskernes sundhed havde været udsat for en unødigt risiko.

Statsrevisorerne kritiserede, at Miljøministeriet først havde ført tilsyn med PFOS 7 år efter, at PFOS generelt blev forbudt, og først havde ført tilsyn med anvendelse af brandskum 10 år efter, at det blev forbudt.

Statsrevisorerne fandt, at Miljøministeriets indsats for at kontrollere og overvåge samt Forsvarsministeriets indsats for at begrænse anvendelse og udledning af PFAS og ministeriets håndtering af forureninger havde været helt utilstrækkelig.

Statsrevisorerne påtalte, at Forsvarsministeriet ikke straks havde underrettet kommunale myndigheder om forurening med PFAS. I gennemsnit var de kommunale myndigheder først blevet orienteret 11 måneder efter, at forureningen blev konstateret. Ministeriet havde heller ikke i tide orienteret forpagtere af ministeriets arealer om risikoen for PFAS-forurening. Dette var i gennemsnit først sket 4 år efter, at en undersøgelsesrapport var udarbejdet.

Sagsforløb for en større undersøgelse



Du kan læse mere om forløbet og de enkelte step på www.rigsrevisionen.dk

Konklusion

Miljøministeriet har udført kontrol med brandskum på brandøvelsespladser, opdateret en vejledning med grænseværdier for udledning af PFOS og vurderet, at kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer ikke kan strammes yderligere.

Rigsrevisionen vurderer på den baggrund, at disse dele af sagen kan afsluttes.

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Forsvarsministeriet mangler at søge om spildevandstilladelser til 2 brandøvelsespladser.

Rigsrevisionen vil fortsat følge udviklingen og orientere Statsrevisorerne om:

- Forsvarsministeriets arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.

II. Status på sagen

4. På baggrund af beretningen og Statsrevisorernes bemærkninger har vi fulgt op på følgende punkter:

Et opfølgningspunkt afsluttes, når Statsrevisorerne på baggrund af indstilling fra Rigsrevisionen vurderer, at myndighedernes initiativer er tilfredsstillende.

Opfølgningspunkt	Status
1. Miljøministeriets udarbejdelse af et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn.	Den del, der handler om Miljøministeriets udarbejdelse af et administrationsgrundlag for et risikobaseret tilsyn, blev afsluttet i forbindelse med notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024. Den del, der handler om Miljøministeriets kontrol med brandskum på brandøvelsespladser, behandles og afsluttes i dette notat.
2. Miljøministeriets opdatering af administrationsgrundlaget for import af affald til bortskaffelse.	Afsluttet i forbindelse med notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024.
3. Miljøministeriets opdatering af en vejledning om udledning af PFOS og ministeriets etablering af en ny praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter.	Den del, der handler om Miljøministeriets opdatering af en vejledning om udledning af PFOS, behandles og afsluttes i dette notat. Den del, der handler om Miljøministeriets etablering af en ny praksis for overvågning af PFAS fra affaldsdepoter, blev afsluttet i forbindelse med notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024.

Opfølgningspunkt	Status
4. Miljøministeriets arbejde med at afklare, om kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer i spildevand kan strammes yderligere.	Behandles og afsluttes i dette notat.
5. Forsvarsministeriets arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.	Behandles i dette notat og følges fortsat.
6. Forsvarsministeriets screening af de forpagtede arealer for PFAS-forurening.	Afsluttet i forbindelse med notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024.

III. Ministeriernes initiativer

5. Vi gennemgår i det følgende ministeriernes initiativer i forhold til de udestående opfølgningspunkter.

6. Opfølgningen er baseret på en dokumentgennemgang og brevveksling med Miljøministeriet og Forsvarsministeriet.

Miljøministeriets kontrol med brandskum på brandøvelsespladser

Miljøministeriet har udført kontrol med brandskum på brandøvelsespladser. Rigsrevisionen vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

7. Statsrevisorerne kritiserede, at Miljøministeriet først havde ført tilsyn med PFOS 7 år efter, at PFOS generelt blev forbudt, og først havde ført tilsyn med anvendelse af brandskum, som er en kendt kilde til forurening med PFOS, 10 år efter, at det blev forbudt.

8. Det fremgik af notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024, at Miljøstyrelsen havde udarbejdet en instruks og procedure for styrelsens kontrol. Styrelsen ville på den baggrund gennemføre en kontrol i 2. halvår 2024, som var rettet mod brandskum på brandøvelsespladser.

9. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion i perioden 2024-2026 har foretaget kontrol af de 44 brandøvelsespladser, som styrelsen har identificeret er omfattet af reglerne om brandskum. Resultatet af kontrollen viser, at der kun var brandskum med indhold af PFAS på én af de 44 brandøvelsespladser.

PFAS og PFOS

Gruppen af PFAS-stoffer omfatter mindst 12.000 kemikalier, hvoraf mange er blevet brugt i sammenhænge, hvor der ønskes en vand- og fedtafvisende eller brandhæmmende effekt, fx i brandskum. PFOS er det PFAS-stof, der har været reguleret i længst tid.

Grænseværdier

Der findes forskellige betegnelser for de tilladte niveauer af PFAS i miljøet. I dette notat omtales disse som grænseværdier.

Partnerskab for miljøfarlige stoffer

"Partnerskab for miljøfarlige stoffer" er et tværgående samarbejde mellem interesseorganisationer, erhverv og myndigheder. Partnerskabet skal bidrage til at videreudvikle overvågningen af de miljøfarlige stoffer, udbygge viden om kilderne til forurening og undersøge nye renseløsninger, som kan begrænse forureningen.

Partnerskabets anbefalinger

"Partnerskab for miljøfarlige stoffer" anbefaler, at følgende aspekter overvejes i forbindelse med Miljøministeriets udarbejdelse af krav til udledning af de mest problematiske stoffer:

- Kravene skal være økonomisk og teknologisk realiserbare.
- Reduktion opnås bedst ved at sætte ind ved kilden.
- Udfasning af ét stof må ikke medføre, at det erstattes med et tilsvarende problematisk stof.
- Et vigtigt opmærksomhedspunkt er cocktaileffekten af eksponering over for flere stoffer på én gang.

Miljøministeriets vejledning om udledning af PFOS

Miljøministeriet har opdateret en vejledning med grænseværdier for udledning af PFOS og andre PFAS-stoffer. Rigsrevisionen vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

10. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøstyrelsen var ved at opdatere en vejledning med værdier for udledning af PFOS fra affaldsdepoter, og at styrelsen også ville undersøge, om yderligere PFAS-stoffer kunne inkluderes.

11. Vores opfølgning viser, at Miljøstyrelsen i 2025 har offentliggjort vejledningen "Tilslutning af industrispildevand til spildevandsforsyningsselskabernes spildevandsanlæg". Vejledningen indeholder forskellige grænseværdier for udledning af PFOS og summen af 24 PFAS-stoffer i spildevand til henholdsvis ferskvand og havvand. Vi har ikke forholdt os til niveauet for de forskellige grænseværdier, idet det kræver faglig indsigt i området.

12. Miljøministeriet oplyser, at vejledningen gælder for alle virksomheder, der skal tilsluttes en offentlig kloak, herunder affaldsdepoter.

Miljøministeriets krav til udledning af PFAS i spildevand

Miljøministeriet har vurderet, at kravene til udledning af de mest problematiske PFAS-stoffer ikke kan strammes yderligere. Rigsrevisionen vurderer derfor, at denne del af sagen kan afsluttes.

13. Miljøministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Miljøministeriet i samarbejde med "Partnerskab for miljøfarlige stoffer" ville se på, om kravene til udledning af de mest problematiske miljøfarlige stoffer, herunder de mest problematiske PFAS-stoffer, kunne strammes yderligere.

14. Vores opfølgning viser, at Miljøministeriet ikke har fundet grundlag for at stramme kravene til udledning yderligere.

15. Miljøministeriet oplyser, at de på baggrund af anbefalinger fra "Partnerskab for miljøfarlige stoffer" har udarbejdet et revideret indsatsprogram for miljøfarlige stoffer. Vores opfølgning viser, at programmet indeholder indsatser, der er rettet mod kildeopsporing, oprensning og afværgeforanstaltninger for miljøfarlige stoffer, herunder PFOS.

16. Miljøministeriet oplyser desuden, at der vil komme skærpede EU-krav til udledning af 24 PFAS-stoffer. Tidligere forventede ministeriet, at de skærpede EU-krav ville træde i kraft i 2026, men nu forventer ministeriet, at de først træder i kraft i 2028. Miljømyndigheder kan ifølge ministeriet lægge de kommende skærpede EU-krav til grund, når de giver tilladelser til udledning af PFAS i spildevand.

Forsvarsministeriets spildevandstilladelser

Rigsrevisionens opfølgning viser, at Forsvarsministeriet mangler at søge om spildevandstilladelser til 2 brandøvelsespladser.

Rigsrevisionen vil fortsat følge Forsvarsministeriets arbejde med at sikre spildevandstilladelser til den aktuelle aktivitet på ministeriets brandøvelsespladser.

17. Statsrevisorerne hæftede sig bl.a. ved, at Forsvarsministeriet ikke kunne dokumentere, at ministeriet havde lovpligtige tilladelser til spildevandsudledning på 42 ud af 47 brandøvelsesområder.

18. Forsvarsministeren oplyste i sin redegørelse til beretningen, at Rigsrevisionens kritik havde givet ministeren anledning til at indskærpe over for Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse, at arbejdet med at indhente de manglende spildevandstilladelser skulle prioriteres højt. Ministeren forventede, at styrelsen inden udgangen af 2023 ville have sendt ansøgninger om spildevandstilladelser til kommunerne. Styrelsen ville efterfølgende også sikre, at alle øvrige spildevandstilladelser var gældende og opdaterede. Sidstnævnte indgik ikke i vores undersøgelse og er derfor heller ikke en del af denne opfølgning.

19. Det fremgik af notat til Statsrevisorerne af 1. oktober 2024, at Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse havde søgt om spildevandstilladelser for 10 områder med brandøvelsespladser, og at styrelsen havde vurderet, at der ikke var behov for at indhente spildevandstilladelser for 32 områder, fordi disse ikke længere var aktive.

Det fremgik herudover, at Forsvarsministeriet i 2024 havde fået kendskab til 12 brandøvelsespladser, som Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse ikke havde kendskab til i 2023. Det blev oplyst, at styrelsen var i gang med at tilvejebringe information om aktiviteter på brandøvelsespladserne for at vurdere, om der foregår aktiviteter på pladserne, som kræver spildevandstilladelser.

20. Vores opfølgning viser, at Etablissement- og Terrænkommendoen (tidligere Forsvarets Ejendomsstyrelse) har vurderet, at der kun er behov for at indhente en spildevandstilladelse for én ud af de 12 brandøvelsespladser, som kommandoen først fik kendskab til i 2024.

Etablissement- og Terrænkommendoen har dog fået kendskab til yderligere en brandøvelsesplads, hvor der er behov for at indhente en spildevandstilladelse.

Etablissement- og Terrænkommendoen har endnu ikke søgt om spildevandstilladelser for de 2 brandøvelsespladser.

21. Forsvarsministeriet oplyser, at de 2 brandøvelsespladser er beliggende på Christiansø. Normalt er det kommunerne, der udsteder spildevandstilladelser, men da Christiansø ikke hører til nogen kommune, er ministeriet ved at afklare, hvilken myndighed der har kompetencen til at træffe afgørelse i sagen. Ministeriet kan ikke oplyse, hvornår det forventes at være afklaret.

22. Hele sagen kan følges på www.rigsrevisionen.dk og på www.ft.dk/Statsrevisorerne.

23. Bilag 1 viser Folketingets behandling af beretningen.

Birgitte Hansen
rigsrevisor

Bilag 1. Folketingets behandling af beretningen

Beretning (nr.), dato for Stats- revisorernes mødebehandling og minister- redegørelse(r)	Behandlet i udvalg	Gennemgang ved Statsrevisorerne og Rigsrevisionen	Udvalgs- spørgsmål (nr.)	Indkaldt til samråd	Statsrevisorerne har holdt møde med ministeren	§ 20-spørgsmål
Miljøministeriets og Forsvarsmini- steriets indsats mod PFAS (nr. 15/2022) 24-04-2023 Minister- redegørelser: Miljøministeren: 22-06-2023 Forsvarsministe- ren: 27-06-2023	Finansudvalget: 04-05-2023 Miljø- og Fødevare- udvalget: 26-04-2023	Miljø- og Fødevare- udvalget: 24-05-2023		Miljø- og Fødevare- udvalget: 25-05-2023		